

29 Het werkwoord

1 Inleiding

Dit thema gaat over werkwoorden. Alle leerlingen, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs, hebben vragen over werkwoorden. Over de kofschipregel of over voltooid deelwoorden, over wel of geen t achter een werkwoordsvorm. In dit thema zetten we alle regels nog eens op een rijtje. Aan het eind van het thema vind je geen praktijktips, maar een aantal oefeningen.

De inhoud van dit thema:

- 2 vervoegen
- 3 de stam
- 4 de tegenwoordige tijd
- 5 verleden tijd
- 6 het voltooid deelwoord
- 7 de infinitief
- 8 het onvoltooid deelwoord
- 9 het voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt
- 10 schema
- 11 oefenstof

1

2 Vervoegen

Een werkwoord kun je vervoegen. Vervoegen betekent dat de vorm verandert. Je vervoegt een werkwoord als je er ik, jij, hij, zij, het, wij, jullie, u of zij (de persoonlijke voornaamwoorden) voor zet.

Bijvoorbeeld:

- ik drink
- jij drinkt
- hij drinkt
- wij drinken
- jullie drinken
- zij drinken

Of iets lastiger:

- ik besteed
- jij besteedt
- hij besteedt
- wij besteden
- jullie besteden
- zij besteden

3 De stam

Om een werkwoord goed te kunnen schrijven moet je uitgaan van de ik-vorm van het werkwoord. De ik-vorm wordt de stam genoemd.

Je kunt de stam van een werkwoord vinden door -en of -n van het hele werkwoord (= infinitief) weg te laten.

De stam:

het hele werkwoord zonder -en of -n, de ik-vorm dus

2

-en weghalen

infinitief	stam = ik-vorm
harken	hark
bewegen	beweeg
fietsen	fiets
slapen	slaap
zuchten	zucht

-n weghalen

infinitief	stam=ik-vorm
doen	doe
staan	sta
zien	zie
slaan	sla

Let op!

De stam van het werkwoord kun je dus vinden door -en of -n weg te laten. Soms levert dat problemen op. Als je -en weglaat bij zweven, roven, verhuizen en verbazen, dan krijg je zweev, roov, verhuiz, en verbaaz. Maar dat kan niet, we maken er een -f en een -s van. De stam wordt daarom zweef, roof, verhuis en verbaas.

Toelichting

In het Nederlands eindigt een woord nooit op een 'v' of 'z'. Het basisprincipe van de Nederlandse spelling is, je schrijft het woord zoals je het hoort. Welnu, aan het eind van een woord kun je geen -v -f -z zeggen. Daar maak je vanzelf een -f en een -s van. Probeer het maar! Daarom is die regel ontstaan, gewoon omdat de mensen het zo uitspreken. Deze regel geldt voor alle woorden, dus niet alleen voor werkwoorden.

4 De tegenwoordige tijd

Met tegenwoordige tijd wordt bedoeld dat de handeling zich nu, op dit moment afspeelt.

Je gebruikt het volgende schema:

ik stam	drink
je/jij stam + t	drinkt
hij/zij/het stam + t	drinkt
wij stam + en	drinken
jullie stam + en	drinken
zij stam + en	drinken

Let op! Als 'je' of 'jij' achter het werkwoord staat, dan schrijf je alleen de stam. Dus:

Jij loopt. Loop je?

Jij wordt. Word jij?

Als je twijfelt, vervang je het werkwoord in de zin door 'lopen' en dan weet je of je een -t zegt of niet.

5 De verleden tijd

Als een werkwoord in de verleden tijd staat is de handeling, de gebeurtenis, achter de rug. We onderscheiden zwakke werkwoorden en sterke werkwoorden.

Verleden tijd:

- zwakke werkwoorden
- sterke werkwoorden
- het makkelijke van de verleden tijd

3

5.1 Zwakke werkwoorden

We beginnen met de zwakke werkwoorden. Als de het werkwoord in de verleden tijd zet, gebruik je het volgende schema:

Verleden tijd

ik	stam + de/te
je/jij	stam + de/te
hij/zij/het	stam + de/te
wij	stam + den/ten
jullie	stam + den/ten
zij	stam + den/ten

Voorbeeld:

ik	pakte	besteedde
jij	pakte	besteedde
hij	pakte	besteedde
wij	pakten	besteedden
jullie	pakten	besteedden
zij	pakten	besteedden

Je ziet, soms is het met een -d en soms is het met een -t. Hoe weet je wat je in de verleden tijd moet schrijven, de(n) of te(n)? Door naar de stam te kijken.

Als de laatste letter van de stam een t, k, f, s, ch, p is, dan gebruik je de -t. Dus 'te(n)'. In alle andere gevallen gebruik je de -d, dus 'de(n)'. Onthoud het woord 't kofschip', daar zitten de t, k, f, s, ch, p allemaal in.

Toelichting: alle medeklinkers uit 't kofschip' zijn stemloos. Vergelijk maar, de s is zonder stem, de z is met stem. Bij stemhebbende medeklinkers gebruik je je stem. Bij stemloze medeklinkers niet. Na een stemloze komt de -t, na een stemhebbende komt de -d. Want de -t is ook stemloos en de -d is ook stemhebbend. Het past dus bij elkaar. Na een klinker komt altijd -d, want bij een klinker gebruik je je stem ook.

infinitief	stam	't kofschip?	verleden tijd
dweilen	dweil	l nee	dweilde
melden	meld	d nee	meldde
strooien	strooi	i nee	stroomde
verwarren	verwar	r nee	verwarde
hechten	hecht	t ja	hechtte
hakken	hak	k ja	hakte
ploffen	plof	f ja	plofte
vergissen	vergis	s ja	vergiste
lachen	lach	ch ja	lachte
schrappen	schrapp	p ja	schrapte
zweven	zweev	v nee	zweefde
roven	roov	v nee	roofde
verhuizen	verhuiz	z nee	verhuisde
verbazen	verbaaz	z nee	verbaasde

Let op! Bij zweven, verbazen is de stam zweev en verbaaz, maar je weet al, dat kan niet. Het wordt dus zweef en verbaas. Maar vanwege de z in de oorspronkelijke stam wordt de verleden tijd toch de(n). Als je kiest tussen -de of -te, kijk je naar de oorspronkelijke stam, dus de infinitief min -en. Als daar een -z of een -v stond, zet je er -de achter.

5.2 Sterke werkwoorden

Bij de sterke werkwoorden verandert de klank, als je er verleden tijd van maakt.

Bijvoorbeeld:

Tegenwoordige tijd	Verleden tijd
ik vraag	ik vroeg
jij drinkt	jij dronk
hij loopt	hij liep
wij kijken	wij keken

Hier hoef je niet, zoals bij de zwakke werkwoorden, verschillende stappen te zetten. Je moet alleen de klankverandering van buiten leren.

5.3 Het makkelijke van de verleden tijd

De verleden tijd is lastig. Je hebt sterke en zwakke werkwoorden, je hebt 't kofschip. Je moet bedenken of er -te of -de achter moet. Maar er is ook een makkelijke kant aan de verleden tijd.

Kijk eens naar dit voorbeeld, een sterk werkwoord:

tegenwoordige tijd	verleden tijd
ik loop	ik liep
jij loopt	jij liep
hij loopt	hij liep
wij lopen	wij liepen
jullie lopen	jullie liepen
zij lopen	zij liepen

Wat valt je op? In de tweede en derde persoon enkelvoud, dus bij jij en hij, hoeft er niks meer achter. Je hebt in de verleden tijd dus alleen de enkelvoud en de meervoudsvorm. Meer niet.

Dat is ook zo met zwakke werkwoorden, je zet er alleen -te of -ten en -de of -den achter.

ik lach	ik lachte
jij lacht	jij lachte
hij lacht	hij lachte
wij lachen	wij lachten
jullie lachen	jullie lachten
zij lachen	zij lachten

ik strooi	ik strooide
jij strooit	jij strooide
hij strooit	hij strooide
wij strooien	wij strooiden
jullie strooien	jullie strooiden
zij strooien	zij strooiden

6 Het voltooid deelwoord

Tot nu toe heb je gelezen over de tegenwoordige en de verleden tijd. Nu gaan we het voltooid deelwoord zoeken.

Het voltooid deelwoord:

- kun je niet van tijd veranderen
- begint meestal met ge-
- treedt op samen met een vorm van zijn, hebben of worden
- gaat over iets dat al gebeurd is

schrijfwijze:

- bij een zwak werkwoord eindigt het op -d of -t
- bij een sterk werkwoord eindigt het op -en

4

Eigenschappen van een voltooid deelwoord

We hebben gelachen.

gelachen = voltooid deelwoord

Waarom?

- 1 Je kunt het niet van tijd veranderen.
- 2 Het begint met ge-.
- 3 Het heeft gezelschap van 'hebben'.
- 4 Het is al gebeurd.

Dat ongeluk is hier gebeurd.

gebeurd = voltooid deelwoord

Waarom?

- 1 Je kunt het niet van tijd veranderen.
- 2 Het begint met ge-.
- 3 Het heeft gezelschap van zijn (is: een vervoeging van zijn.)
- 4 Het is al gebeurd.

6.1 Schrijfwijze voltooid deelwoord

1 Het voltooid deelwoord van het zwakke werkwoord

Weet je nog wat een zwak werkwoord is? Dat krijgt in de verleden tijd -de of -te, en in het meervoud -den of -ten. Denk maar aan 't kofschip.

Het voltooid deelwoord van een zwak werkwoord eindigt op een 'd' als de verleden tijd van het werkwoord eindigt op 'de'.

Dus: ik haalde, ik heb gehaald.

Het voltooid deelwoord van een zwak werkwoord eindigt op een 't' als de verleden tijd van het werkwoord eindigt op 'te'.

Dus: ik hakte, ik heb gehakt.

Als je niet weet of je 'de' of 'te' moet schrijven, pas je de regel van 't kofschip toe.

infinitief	verleden tijd	voltooid deelwoord
horen	hoorde	gehoord
regenen	regende	geregend
verbranden	verbrandde	verbrand
verdienen	verdiende	verdiend
ontkennen	ontkende	ontkend
juichen	juichte	gejuicht
fietsen	fietste	gefietst
tanken	tankte	getankt
kuchen	kuchte	gekucht
floppen	flopte	geflopt

2 Het voltooid deelwoord van het sterke werkwoord

Bij sterke werkwoorden krijgt het voltooid deelwoord -en.

infinitief	verleden tijd	voltooid deelwoord
drinken	dronk	gedronken
vliegen	vloog	gevlogen
bieden	bood	geboden
vinden	vond	gevonden
winnen	won	gewonnen

7 De infinitief

Een infinitief is een ander woord voor ‘het hele werkwoord’. Hoe kun je een infinitief vinden?

Infinitief:

- eindigt altijd op -en of -n
- is de woordenboekvorm
- kun je binnen een zin niet veranderen

5

Hij kan mij toch niet zomaar laten wachten.

Hij heeft gezegd dat hij dat zal maken.

Wij moeten leren ons te gedragen.

In de derde zin lijkt ‘moeten’ op een infinitief, maar het is het niet. ‘Moeten’ is hier namelijk meervoud omdat het hoort bij wij. In de verleden tijd maak je ‘moesten’ van. ‘Leren’ is wel infinitief, evenals ‘gedragen’ en de andere vetgedrukte werkwoorden. Deze werkwoorden veranderen niet van vorm als je de zin in de verleden tijd zet. of als je ‘wij’ in ‘je’ verandert..

8 Onvoltooid of tegenwoordig deelwoord

Het onvoltooid deelwoord, ook wel tegenwoordig deelwoord genoemd, geeft aan dat iets aan de gang is. Het is nog niet afgelopen, het is bezig.

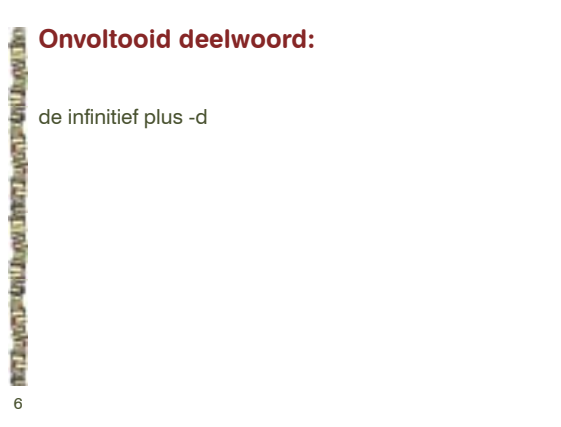
Kuchend liep hij door de gang.

Zittend in een luie stoel, genieten ze van het mooie weer.

Zoekend en speurend probeerden ze hem te vinden.

Fluitend liep hij naar school.

Je ziet, dat wat gebeurt, nog niet afgelopen is. De hij-persoon is nog aan het kuchen. Hij is nog bezig met fluiten. Vandaar 'onvoltooid deelwoord'. Onvoltooid betekent nog niet klaar, nog niet voltooid.

Bijvoorbeeld:

infinitief (=hele werkwoord)

onvoltooid deelwoord

zitten

zittend

luisteren

luisterend

tekenen

tekenend

denken

denkend

9 Het voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets van een zelfstandig naamwoord. Een bijvoeglijk naamwoord geeft een kenmerk, een eigenschap of een andere bijzonderheid aan van een zelfstandig naamwoord. Een zelfstandig naamwoord is een woord waar je 'de', 'het' of 'een' voor kunt zetten.

In deze paragraaf gaat het over een speciaal bijvoeglijk naamwoord: een bijvoeglijk naamwoord dat tegelijk een voltooid deelwoord is. Je kunt namelijk voltooid deelwoorden gebruiken als bijvoeglijk naamwoord. Er is verschil tussen zwakke en sterke werkwoorden.

Voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt:

- zegt iets over een zelfstandig naamwoord en is een voltooid deelwoord
- verschillende schrijfwijze bij zwakke en sterke werkwoorden

7

9.1 Zegt iets over een zelfstandig naamwoord en is een voltooid deelwoord

Voorbeelden van bijvoeglijke naamwoorden:

Het dure boek

De mooie bloem

Het zilveren bestek

De versleten vloerbedekking

Het verlichte terrein

Het gemaaide gras

In de voorbeelden hierboven zijn 'versleten', 'verlichte' en 'gemaaide' voltooid deelwoorden. Dat zie je als je de zin verandert:

De vloerbedekking is versleten.

De kamer wordt verlicht.

Hij heeft het gras gemaaid.

Nog een paar voorbeelden:

De boom is ontworteld.

ontworteld = voltooid deelwoord

De ontwortelde boom.

ontwortelde = voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt

De leeuw is opgesloten.

opgesloten = voltooid deelwoord

De opgesloten leeuw.

opgesloten = voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt

9.2 Schrijfwijze bij zwakke werkwoorden

Een voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt bij zwakke werkwoorden:

- achter het voltooid deelwoord een -e;
- schrijf deze vorm zo kort mogelijk.

Ik heb de grond onteigend.

Het is onteigenen-onteiende-onteiend. Dus een zwak werkwoord.

De onteigende grond.

De gevangen is weer ontsnapt.

Het is ontsnappen-ontsnapte-ontsnapt. Dus een zwak werkwoord.

De ontsnapt gevangene.

De voetballer werd uitjouwd.

Het is uitjouwen-jouwde uit-uitjouwd. Dus een zwak werkwoord.

De uitjouwde voetballer.

De straat is verbreed.

Verbreiden-verbreedde-verbreed.

De verbrede straat.

En niet: De verbrede/verbreedde straat. Zo kort mogelijk!

De foto is vergroot.

Vergroten-vergrootte-vergroot.

De vergrote foto.

En niet: De vergroote/vergrootte foto. Zo kort mogelijk!

Maar let op! Soms moet je de medeklinker verdubbelen.

De vrucht is geplet.

Pletten-plette-geplet.

De geplette vrucht.

En niet: De geplete vrucht. Korter kan hier niet, want na een korte klinker krijg je twee medeklinkers.

9.3 Bij sterke werkwoorden

Een voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt bij sterke werkwoorden:

- eindigt altijd op -en;
- verandert niet van vorm als het als bijvoeglijk naamwoord gebruikt wordt.

Ik heb die route gereden.

Rijden-reed-gereden. Dus sterk werkwoord.

Bijvoeglijk gebruikt wordt het: De gereden route.

De wedstrijd is gewonnen.

Winnen-won-gewonnen. Dus sterk werkwoord.

Bijvoeglijk gebruikt wordt het: De gewonnen wedstrijd.

De drank is vanmorgen opgedronken.

Drinken-dronk-gedronken. Dus sterk werkwoord.

Bijvoeglijk gebruikt wordt het: De opgedronken drank.

10 Schema

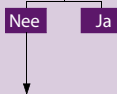
De werkwoorden zijn klaar. We hebben alle stof voor je in een schema gezet. Het schema op de volgende pagina voor het spellen van werkwoorden gebruik je, als je vast zit.

1 Bekijk het werkwoord dat gespeld moet worden.

2 Is het werkwoord een **PEERSONSVORM**?

Hoe kun je een persoonsvorm vinden?

- Verander de tijd van de zin.
- Verander het getal.
- Maak de zin vragend.

Opzoeken:

Zwakke werkwoorden

- het hele werkwoord?
- de stam?
- tegenwoordige of verleden tijd?

	t.t.		v.t.
ik	stam	ik	stam + de/te
jij	stam + t	jij	stam + de/te
hij	stam + t	hij	stam + de/te
wij	stam + en	wij	stam + den/ten
jullie	stam + en	jullie	stam + den/ten
zij	stam + en	zij	stam + den/ten

- Voor de keus -den of -ten let je op het k o f s c h i p
- Als je/jij achter de persoonsvorm staat alleen de stam

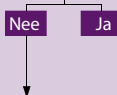
Sterke werkwoorden

Verleden tijd verandert van klank

3 Is het werkwoord een **VOLTOOID DEELWOORD**?

Hoe kun je een voltooid deelwoord vinden?

- het voltooid deelwoord verandert niet
- komt altijd voor in combinatie met een vorm van "zijn, hebben, worden"

Opzoeken:

Zwakke werkwoorden

- voltooid deelwoord eindigt op -d als de verleden tijd gevormd wordt door -de.
- voltooid deelwoord eindigt op -t als de verleden tijd gevormd wordt door -te.

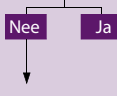
Sterke werkwoorden

- voltooid deelwoord eindigt op -en.

4 Is het werkwoord een **INFINITIEF**?

Hoe kun je een infinitief vinden?

- Infinitief verandert niet.
- Vorm van het werkwoord die in het woordenboek staat.

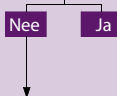
Opzoeken:

- Woordenboekvorm opschrijven.

5 Is het werkwoord een **BIJVOEGLIJK NAAMWOORD**?

Hoe kun je een bijvoeglijk naamwoord vinden?

- zegt iets van een zelfstandig naamwoord

Opzoeken:

- Bijvoeglijk naamwoord gemaakt van een voltooid deelwoord van een sterk werkwoord verandert niet.
- Bijvoeglijk naamwoord gemaakt van een voltooid deelwoord van een zwak werkwoord krijgt een -e toegevoegd.
- Schrijf een bijvoeglijk naamwoord altijd zo kort mogelijk.

6 Je hebt iets verkeerd gedaan. Doorloop de verschillende stappen nog een keer

11 Oefenstof

Hierna volgt oefenstof, de antwoorden staan aan het einde.

1 Oefening bij paragraaf 3: De stam

Schrijf de stam dus de ik-vorm op van de volgende infinitieven.

infinitief stam = ik-vorm

drinken

slapen

blozen

huilen

verven

erven

zwemmen

schreeuwen

dansen

goochelen

2 Oefening bij paragraaf 4: Vervoegen tegenwoordige tijd

Vervoeg de werkwoorden. Gebruik de tegenwoordige tijd.

- 1 Wat is de reden dat je mijn oproep niet (beantwoorden)?
- 2 Hoe goed (luisteren) die honden?
- 3 (Vinden) hij het niet raar dat jij dat doet?
- 4 De bendes (roven) vele kerken leeg.
- 5 Kees (verhuizen) naar het westen van het land.
- 6 (Worden) je morgen vijftig?
- 7 Je neus (bloeden) al twee dagen.
- 8 (Snijden) jij of snijd ik?
- 9 Wie (openen) de tentoonstelling?
- 10 Hij (raden) altijd in een keer goed.

3 Oefening bij paragraaf 5.1: Vervoegen verleden tijd

Vervoeg de werkwoorden. Schrijf ze in de verleden tijd.

- 1 De man (verprutsen) het werk en (vluchten) weg.
- 2 De koks (bereiden) een heerlijk diner.
- 3 De nicht (erven) een flink vermogen van tante.
- 4 Wij (besteden) veel tijd aan ons werk.
- 5 De docenten (wachten) niet graag.
- 6 Iedereen (profiteren) van de aanbieding.
- 7 Tijdens de vakantie (fietsen) wij over Giethoorn.
- 8 Hij (blozen) altijd als je hem iets vroeg.
- 9 Hij (verven) de bank groen.
- 10 De koningin (baden) hier altijd.

4 Oefening bij paragraaf 5.2: Vervoegen verleden tijd

Zet de onderstaande sterke werkwoorden in de verleden tijd.

	infinitief	verleden tijd
1	snijden	ik sneed
2	vragen	
3	worden	
4	zijn	
5	fluiten	
6	verstaan	

5 Oefening bij paragraaf 4 en 5: Vervoegen

Vervoeg de werkwoorden en zet ze in de goede tijd. tt betekent tegenwoordige tijd, vt betekent verleden tijd.

- 1 Morgen (vinden tt) in dat huis een veiling plaats.
- 2 Het uithoudingsvermogen van die atleet (verbazen vt) mij.
- 3 De directeur (vinden vt) een oplossing voor het probleem.
- 4 De reiziger (bevinden tt) zich in een moeilijke positie.
- 5 (Belanden tt) ik door die overtreding in de cel?
- 6 Het gezin (bereiden vt) een feestmaal.
- 7 Hopelijk (verbinden tt) je opa hier geen conclusies aan.
- 8 De leerling (schrijven vt) geen brief.
- 9 Het (houden tt) niet op met stormen.
- 10 Ik (verleiden vt) hem tot het nemen van risico's.
- 11 De leerling (lachen vt) en (bieden vt) zijn excuses aan.
- 12 Wat (bieden tt) jij voor deze auto?
- 13 De vader (verbieden vt) zijn zoon weg te gaan.
- 14 De voetballer (sprinten vt) om de bal te halen.
- 15 Ik (verwoorden tt) de onvrede die er bestaat.
- 16 Vanmorgen (misten vt) het vreselijk.
- 17 Wij (missen vt) de trein van 12.13u.
- 18 Het programma (vermelden tt) niets over die zaak.
- 19 Met de fiets (reizen tt) hij door Nederland.
- 20 De voorzitter (ontbinden vt) de vergadering.
- 21 Met een klap (belanden tt) het bord op de grond.
- 22 De jongen (schelden tt) iedereen uit.
- 23 Hij (bellen vt) aan bij de burens.
- 24 Dat (verbazen vt) mij helemaal niet.
- 25 Men (duiden tt) dat aan met een ander teken.
- 26 De wandelaars (genieten vt) van de mooie dag.
- 27 De koningin (schrijden tt) door de gangen van het paleis.
- 28 De boerin (mesten vt) de hele stal uit.
- 29 Die broek (behouden tt) niet de natuurlijke kleur.
- 30 Wij (posten vt) de brief aan tante Gratia in Hoorn.

6 Oefening bij paragraaf 6: Voltooid deelwoord

Geef van de onderstaande zinnen het voltooid deelwoord en de vorm van hebben, zijn of worden erbij.

- 1 Ik had hem nog zo gewaarschuwd.
- 2 Hij heeft zijn boeken gelijk gekaft.
- 3 De bank werd getransporteerd.
- 4 Onze club heeft de beker gewonnen.
- 5 Iedereen heeft van de Sint een presentje gekregen.
- 6 De meisjes hebben vreselijk gelachen om de grap.
- 7 Het heeft hard gewaaid op Texel.
- 8 Eerst werden de onderdelen geplakt, daarna gebonden.
- 9 Hoe is dit nou gebeurd?
- 10 Er wordt veel over jullie geklaagd.
- 11 Ik heb lang op jullie gewacht.
- 12 De populaire jongen werd nooit gepest.
- 13 Ik heb dat hoofdstuk nog niet bestudeerd.
- 14 De autolak was bekrast met een spijker.
- 15 Hij heeft gekucht, maar dat heb jij niet gehoord.
- 16 De politie heeft de orde gehandhaafd.
- 17 De jager heeft voor zijn plezier die prachtige gans gedood.
- 18 Hij heeft hem naar dat doel geleid.
- 19 Wat is de kleine jongen toch gegroeid!
- 20 Van hem was een vinger verbrand.

7 Oefening bij paragraaf 6: Voltooid deelwoord

Schrijf de derde persoon enkelvoud (hij, zij, het) verleden tijd op en het voltooid deelwoord.

infinitief	verleden tijd	voltooid deelwoord
testen	hij testte	hij heeft/is getest
werken		
klagen		
kloppen		
regenen		
uitstallen		
bloeien		
vergeten		
verhuizen		
slaan		

8 Oefening bij paragraaf 4, 5 en 6: Vervoegen

Vervoeg de werkwoorden en zet ze in de juiste tijd. tt is tegenwoordige tijd, vt is verleden tijd en vd is voltooid deelwoord.

- 1 De winkelier (verzekeren tt) ons dat de bestelling (leveren vd) (worden tt).
- 2 De rechter (hebben vt) hem onmiddellijk (veroordelen vd).
- 3 Er (zijn tt) hier een ongeluk (gebeuren vd).
- 4 De leerling (worden tt) door de leraar (treiteren vd).
- 5 De boef (worden vt) tot twee jaar (veroordelen vd).
- 6 Het (zijn vt) (gebeuren vd) voordat ik het (weten vt).
- 7 Hij (hebben tt) niet (overhoren vd).
- 8 De schat (worden vt) nooit (vinden vd).
- 9 (Worden tt) je broertje nog wel eens (dragen vd).
- 10 De president (zijn tt) opnieuw (kiezen vd).

9 Oefening bij paragraaf 7: De infinitief

Onderstreep de infinitieven.

- 1 Hij zat bij de open haard te lezen.
- 2 Wilde hij niet aan ons denken?
- 3 Wij mochten blijven maar de burens moesten gaan.
- 4 Jan vergat de voordeur te sluiten.
- 5 Als ik me verveel, ga ik een eind wandelen.
- 6 Luiwammes, je moet echt harder werken!
- 7 Zullen we dit liedje nog eens oefenen?
- 8 Hij wist me helemaal te verrassen.
9. De verdachte weigert het vonnis te aanvaarden.
- 10 Wat je daar zegt, zet me wel aan het denken.

10 Oefening bij paragraaf 8: Onvoltooid deelwoord

Welk onvoltooid deelwoord hoort bij de volgende infinitieven?

- 1 staren
- 2 luisteren
- 3 schrijven
- 4 lopen
- 5 schreeuwen

11 Oefening bij paragraaf 9: Voltooid deelwoord, bijvoeglijk gebruikt

Maak de woorden compleet. Het zijn voltooid deelwoorden, bijvoeglijk gebruikt.

- 1 Het aangetas... hout werd verzameld.
- 2 Het afgeslage... duin blijft niet behouden.
- 3 De beantwoord... brief werd weggegooid.
- 4 Nog te beantwoord... brieven moeten hier liggen.
- 5 Met een gesmolt... ijsje liep hij daar.
- 6 De opgericht... club had geen toekomst.
- 7 De gebra... kip werd niet opgegeten.
- 8 De uitgelo... studenten kwamen niet meer.
- 9 De gevond... voorwerpen werden niet opgehaald.
- 10 Het vermis... kind is terecht.

12 Extra oefenstof werkwoordsvormen

Vul de juiste werkwoordsvorm in.

Oefening A Werkwoordsvormen

- 1 In de nu (verwoesten) fabriek werd vroeger heel veel afval (lozen).
- 2 (Schreeuwen) liepen de (kaalscheren) gabbers over straat.
- 3 Hij (beschadigen tt) de deur die net (schilderen) is.
- 4 Is Marijke al (slagen), of (slagen) zij morgen?
- 5 (Bekleden tt) je broer die (boenen) stoel?
- 6 De docent (bedenken vt) de meest vreemde zinnen.
- 7 (Rijden tt) je vaker in de auto van je vader?
- 8 De omstanders (beseffen vt) niet dat de (opwinden) hond graag (willen vt) (bijten).
- 9 De (aanrichten) schade (worden tt) niet (vergoeden) door de bank.
- 10 De beugel die de tandarts (hebben vt) (bevestigen), (blijken vt) niet goed te (zitten).

Oefening B Werkwoordsvormen

- 1 Hij (betalen tt) de mensen die werk (hebben tt) (verricht).
- 2 Hoeveel tijd (besteden tt) jij tegenwoordig aan je huiswerk?
- 3 Het katje (krabben vt) het (plakken) behang stuk.
- 4 Jij (opwinden tt) je teveel op over de (verliezen) wedstrijd.
- 5 Ook al (vinden tt) hij jou niet aardig, toch (zullen vt) hij voor jou wel het klusje (kunnen) (opknappen).
- 6 Mijn neus (bloeden vt) door de (uitdelen) klap.
- 7 Hij (verdunnen vt) de (kleuren) verf met terpentijn.
- 8 De schilder (morsen vt) op de (schrobben) vloer.
- 9 De geleerde (bestuderen tt) de (verwachten) weersverandering met heel veel interesse.

Oefening C Werkwoordsvormen

- 1 De vader (bellen tt) dat de (schorsen) leerling op bed (liggen tt) te (huilen).
- 2 De jongen (bluffen vt) dat hij zich niet (hebben vt) (douchen).
- 3 Het (ontsnappen) gas (richten vt) geen schade aan.
- 4 Ik (zullen vt) wel een bord van de (bereiden) erwtensoep (lusten).
- 5 Vader (vragen vt) of wij nog een bord pap (lusten vt).
- 6 De bijstandsmoeder (zuchten vt) vanwege de niet (betalen) rekening.
- 7 Dit geval (hebben tt) de (ergeren) docent nogal (beïnvloeden).
- 8 (Huilen) (verzorgen tt) hij zijn (aanrijden) hondje.
- 9 Meer verkeer op de weg (betekenen tt) dat er meer over files (vertellen) (moeten) (worden).

Oefening D Werkwoordsvormen

- 1 Het (gonzen vt) onlangs van de geruchten dat prins Willem Alexander het (aandurven vt) om het jagen te (laten).
- 2 Toen wij een aanmaning (krijgen vt), (wenden vt) we ons tot de pas (oprichten) vereniging van juristen.
- 3 Het (opluchten vt) hem enorm op toen hij zijn (vertrouwen) maatje weer (zien vt).
- 4 Hij (importeren tt) geen (kappen) bomen uit (verwoesten) regenwouden.
- 5 Hij (vinden tt) het niet leuk dat jij dit (hebben tt) (uit gummen).
- 6 De (inzaaien) tarwe (worden tt) door de vogel snel (verorberen).
- 8 De (waarnemen) roep van de kraanvogels (hebben vt) wij niet (horen).
- 9 (Rennen) (proberen tt) de boef over de (metselen) muur te (springen).
- 10 Hij (beschuldigen tt) mij er van dat ik hem vals (hebben tt) (beschuldigen)

De antwoorden

Oefening 1

- 1 Drink.
- 2 Slaap.
- 3 Bloos.
- 4 Huil.
- 5 Verf.
- 6 Erf.
- 7 Zwem.
- 8 Schreeuw.
- 9 Dans.
- 10 Goochel.

Oefening 2

- 1 Beantwoordt.
- 2 Luisteren.
- 3 Vindt.
- 4 Roven.
- 5 Verhuist.
- 6 Word.
- 7 Bloedt.
- 8 Snijd.
- 9 Kan opent zijn en openen, 'wie' is te interpreteren als enkelvoud en als meervoud.
- 10 Raadt.

Oefening 3

- 1 Verprutste, vluchtte.
- 2 Bereidden.
- 3 Erfde.
- 4 Besteedden.
- 5 Wachtten.
- 6 Profiteerde.
- 7 Fietsten.
- 8 Bloosde.
- 9 Verfde.
- 10 Baadde.

Oefening 4

- 1 Snijden - ik sneed.
- 2 Vragen - ik vroeg.
- 3 Worden - ik werd.
- 4 Zijn - ik was.
- 5 Fluiten - ik floot.
- 6 Verstaan - ik verstond.

Oefening 5

- 1 Vindt.
- 2 Verbaasde.
- 3 Vond
- 4 Bevindt.
- 5 Beland.
- 6 Bereidde.
- 7 Verbindt. (let op: het is 'je opa' en niet 'je')
- 8 Schreef.
- 9 Houdt.
- 10 Verleidde.
- 11 Lachte, bood.
- 12 Bied.
- 13 Verbood.
- 14 Sprintte.
- 15 Verwoord.
- 16 Mistte.
- 17 Misten.
- 18 Vermeldt.
- 19 Reist.
- 20 Ontbond.
- 21 Belandt.
- 22 Scheldt.
- 23 Belde.
- 24 Verbaasde.
- 25 Duidt.
- 26 Genoten.
- 27 Schrijdt.

- 28 Mestte.
- 29 Behoudt.
- 30 Postten.

Oefening 6

- 1 Had gewaarschuwd.
- 2 Heeft gekaft.
- 3 Werd getransporteerd.
- 4 Heeft gewonnen.
- 5 Heeft gekregen.
- 6 Hebben gelachen.
- 7 Heeft gewaaid.
- 8 Werden geplakt, gebonden ('werden gebonden' moet goed gerekend worden want 'werden' wordt hier geïmpliceerd).
- 9 Is gebeurd.
- 10 Wordt geklaagd.
- 11 Heb gewacht.
- 12 Werd gepest.
- 13 Heb bestudeerd.
- 14 Was bekrast.
- 15 Heeft gekucht, heb gehoord.
- 16 Heeft gehandhaafd.
- 17 Heeft gedood.
- 18 Heeft geleid.
- 19 Is gegroeid.
- 20 Was verbrand.

Oefening 7

Bij diverse voltooid deelwoorden woorden kan zowel een vorm van 'zijn' als 'hebben' gebruikt worden. Het gaat hier om de correcte vervoeging van het werkwoord, dus dat wordt niet fout gerekend. Wel is het raadzaam om dan aandacht te besteden aan de betekenis, die anders wordt.

testen	hij testte	hij heeft/is getest
werken	hij werkte	hij heeft gewerkt
klagen	hij klaagde	hij heeft geklaagd
kloppen	hij klopte	hij heeft/is geklopt
regenen	het regende	het heeft geregend
uitstallen	hij stalde uit	hij heeft uitgesteld ('het is uitgesteld' moet goed gerekend worden)
bloeien	de bloem bloeide	de bloem heeft gebloeid
vergeten	hij vergat	hij heeft/is vergeten
verhuizen	hij verhuisde	hij is/heeft verhuisd
slaan	hij sloeg	hij heeft geslagen ('hij is geslagen' kan ook)

Oefening 8

- 1 Verzekert, geleverd, wordt.
- 2 Had, veroordeeld.
- 3 Is, gebeurd.
- 4 Wordt, getreiterd.
- 5 Werd, veroordeeld.
- 6 Was, gebeurd, wist.
- 7 Heeft, overhoord.
- 8 Werd, gevonden.
- 9 Wordt, gedragen.
- 10 Is, gekozen.

Oefening 9

- 1 Lezen.
- 2 Denken.
- 3 Blijven, gaan.
- 4 Sluiten.
- 5 Wandelen
- 6 Werken.
- 7 Oefenen.
- 8 Verrassen
- 9 Aanvaarden (moeten niet, kun je vervoegen)
- 10 Denken.

Oefening 10

- 1 Starend.
- 2 Luisterend.
- 3 Schrijvend.
- 4 Lopend.
- 5 Schreeuwend.

Oefening 11

- 1 Aangetaste.
- 2 Afgeslagen.
- 3 Beantwoorde.
- 4 Beantwoorden (instinker, dit is geen voltooid deelwoord maar een infinitief).
- 5 Gesmolten.
- 6 Opgerichte.
- 7 Gebraden.
- 8 Uitgelote (andere woorden, zoals 'uitgelopen' moeten, mits goed gespeld, goed gerekend worden).
- 9 Gevonden.
- 10 Vermiste.

Oefening 12

Oefening A

- 1 Verwoeste, geloosd.
- 2 Schreeuwend, kaalgeschoren.
- 3 Beschadigt, geschilderd.
- 4 Geslaagd, slaagt.
- 5 Bekleedt, geboende.
- 6 Bedacht.
- 7 Rijd.
- 8 Beseften, opgewonden, wilde, bijten.
- 9 Aangerichte, wordt, vergoed.
- 10 Had, bevestigd, bleek, zitten.

Oefening B

- 1 Betaalt, hebben, verricht.
- 2 Besteed,.
- 3 Krabde, geplakte.
- 4 Windt, verloren.
- 5 Vindt, zou, kunnen, opknappen.
- 6 Bloedde, uitgedeelde.
- 7 Verdunde, gekleurde.
- 8 Morste, geschrobde.
- 9 Bestudeert, verwachtte.

Oefening C

- 1 Belt, geschorste, ligt, huilen.
- 2 Blufte, had, gedoucht.
- 3 Ontsnapte, richtte.
- 4 Zou, bereide, lusten.
- 5 Vroeg, lustten.
- 6 Zuchtte, betaalde.
- 7 Heeft, geërgerde, beïnvloed.
- 8 Huilend, verzorgt, aangerezen.
- 9 Betekent, verteld, moet, worden.

Oefening D

- 1 Gonsde, aandurfde, laten.
- 2 Kregen, wendden, opgerichte.
- 3 Luchtte, vertrouwde, zag.
- 4 Importeert, gekapte, verwoeste.
- 5 Vindt, hebt, uitgegumd.
- 6 Ingezaaide, wordt, verorberd.
- 7 Waargenomen, hadden, gehoord.
- 8 Rennend, probeert, gemetselde, springen.
- 9 Beschuldigt, heb, beschuldigd.